

Aspiracje edukacyjne młodzieży wiejskiej z okolic Grudziądza - raport z badań

Wymagania współczesności, przemiany zachodzące w naszym kraju w ostatnich latach, zwłaszcza te społeczno-ekonomiczne, a także sytuacja na rynku pracy, nie pozostają bez znaczenia dla kształtowania się aspiracji młodych ludzi. Dotyczy to zarówno ich aspiracji edukacyjnych, zawodowych, jak i życiowych. Zmiany organizacyjno-technologiczne zachodzące w przedsiębiorstwach, czy instytucjach, sprawiają, że raz zdobyte kwalifikacje zawodowe nie gwarantują pracy w jednym zawodzie przez całe życie, często nie gwarantują pracy w ogóle. Aspiracje młodego pokolenia decydują o jego planach, bliższych i dalszych, o wyborze drogi życiowej, zwłaszcza o decyzji, jaką drogę kształcenia wybrać, jaki uzyskać zawód, by mieć szansę na satysfakcjonującą, dobrze płatną pracę. Wykształcenie formalne coraz częściej nie jest już tylko wartością samą w sobie, jest środkiem do osiągnięcia wyznaczonych celów, chociażby do bycia konkurencyjnym wobec innych w „walce” o zatrudnienie.

Zainteresowania badaczy aspiracji koncentrowały się na ich wielu aspektach, np. diagnozie (treści, natężeniu, częstotliwości występowania), analizie uwarunkowań aspiracji (zwłaszcza środowiskowych) oraz wpływu aspiracji na działanie¹. K. Palka podkreśla, że badania aspiracji edukacyjnych podejmowane były głównie w latach siedemdziesiątych, osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku². Badaniem zagadnienia zajmowali się m.in. S. Nowak,

A. Sokołowska, A. Kłoskowska, K. Suszek, B. Gołębiowski, Z. Kwieciński, R. Borowicz, T. Lewowicki, W. Sikorski, W. Wróblewska, Z. Lubowicz i G. Pańtak, M. Ścisłowicz³.

Rozważania w niniejszym opracowaniu skupiają się wokół aspiracji edukacyjnych uczniów klas maturalnych i przedmaturalnych pochodzących z terenów wiejskich. Jak zauważa

M. Tyszkowa „perspektywy i aspiracje życiowe zaczynają odgrywać ważną rolę w motywacji do nauki

¹ K. Palka, *Uwarunkowania aspiracji życiowych uczniów gimnazjów wiejskich i miejskich*, Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2010, s. 33.

² Tamże, s. 33.

³ Por. m.in. : S. Nowak, *Studenci Warszawy*, Wydawnictwo UW, Warszawa 1991, A. Sokołowska, *Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych*, PWN, Warszawa 1967, A. Kłoskowska, *Wartości, potrzeby i aspiracje kulturalne małej społeczności miejskiej* [w:] *Studia Socjologiczne*, 1970 nr 3, K. Suszek, *Společne podłoże aspiracji szkolnych młodzieży*, PWN, Poznań, 1970, B. Gołębiowski, *Aspiracje i orientacje życiowe młodzieży w świetle pamiętników i wyników ankiety* [w:] *Przekazy i opinie*, 1976 nr 1, Z. Kwieciński, *Selekcje społeczne w szkolnictwie ponadpodstawowym*, PAN IRWiR, Warszawa 1975, Z. Kwieciński, *Drogi szkolne młodzieży a środowisko*, WSiP, Warszawa 1980, R. Borowicz, *Zakres i mechanizmy selekcji w szkolnictwie: kształtowanie się zbiorowości studentów*, PWN, Warszawa 1983, R. Borowicz, *Wykształcenie jako wartość- casus Polski lat osiemdziesiątych* [w:] *Edukacja*, 1991 nr 4, T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1987, W. Sikorski, *Aspiracje młodzieży uczącej się i ich tło rozwojowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1999, W. Wróblewska, *Aspiracje edukacyjne studentów*, Trans Humana, Białystok 2001, Z. Lubowicz, G. Pańtak, *Młodzież o sobie i swojej przyszłości*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1988, M. Ścisłowicz, *Aspiracje edukacyjne rodziców, a osiągnięcia szkolne ich dzieci*, WSiP, Kielce 1994.

poczynając mniej więcej od 13-14 roku życia”⁴. Jakże zatem aspiracje deklaruje młodzież ze środowiska wiejskiego? Czy zamierza podjąć studia wyższe po ukończeniu szkoły średniej? Jakże kierunki studiów i które ośrodki akademickie są obiektem zainteresowania młodzieży? Wreszcie - czy aspiracje edukacyjne uczniów wychowanych na wsi są zbliżone do aspiracji ich rówieśników mieszkających w miastach?

Kto? Jak? Gdzie? - czyli charakterystyka badania

Analizowane poniżej dane zostały uzyskane w wyniku rozpoznania zainicjowanego i przeprowadzonego przez sześciuosobowy Zespół Monitorowania Zmian w Kulturze i Edukacji⁵ pt. „Badanie planów edukacyjnych młodzieży Grudziądza i okolic”. Badaniem objęto uczniów klas maturalnych i przedmaturalnych ze szkół średnich w Grudziądzu, Świeciu, Łasinie i Nowem nad Wisłą. Łącznie analizie poddano 2016 kwestionariuszy ankiet wypełnionych przez uczniów liceów ogólnokształcących i techników (szkoły dzienne, bez szkół dla dorosłych). Spośród respondentów 480 osób (23,8%) to osoby pochodzące ze wsi. Spośród nich większość to dziewczęta (57, 5%), natomiast 42,5% stanowią chłopcy.

Aspiracje - ujęcie definicyjne, poziomy aspiracji, uwarunkowania

Pojęcie aspiracji jest ujmowane w różnoraki sposób ze względu na wielość znaczeń, co jest wynikiem złożoności problematyki, której dotyczy.

W literaturze możemy odnaleźć zarówno ujęcie psychologiczne, socjologiczne, jak i pedagogiczne tegoż terminu. **W ujęciu psychologicznym** aspiracje to:

- „pragnienia lub dążenia o określonym natężeniu, związane z zaspokojeniem pewnej potrzeby i (lub) nakierowane na określony cel”⁶;
- „fragment szerszego zjawiska motywacji (...) jako właściwości psychiki, ujmowanych w kategoriach stałych parametrów dotyczących pragnień, a dokładniej jako fragment szerszego zjawiska motywów działania”⁷;
- to cel, do którego dąży dana osoba⁸.

W ujęciu socjologicznym aspiracje definiowane są jako:

⁴ M. Tyszkowa, *Problemy psychicznej odporności dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 1972, s. 159.

⁵ Więcej o Zespole, działającym przy Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK, jego dotychczasowych działaniach i członkach na stronie internetowej: www.accept@umk.pl.

⁶ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, PWN, Warszawa 1977, s. 11.

⁷ A. Kłoskowska, *Wartości, potrzeby i aspiracje kulturalne małej społeczności miejskiej*, *Studia Socjologiczne* 1970 nr 3, s. 10.

⁸ A. S. Reber, E. S. Reber, *Słownik psychologii*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005, s. 64.

- „dominujące potrzeby, dążenia i zainteresowania jednostki, czy grupy, umotywowane silnym zamiarem realizacji”⁹;
- ogół pragnień i dążeń dotyczących osobistej przyszłości jednostki¹⁰;
- zespół dążeń wyznaczonych przez hierarchę celów, które jednostka akceptuje oraz definiuje jako ważne, przesądzają one o jej życiowych planach¹¹. Aspiracje ujmowane są również jako pożądana wartość, działanie ludzi zależy od ich hierarchii wartości¹².

Ujęcie pedagogiczne ukazuje problematykę aspiracji jako ważną z punktu widzenia podejmowanych celów wychowania i kształcenia, a także wpływu procesu dydaktycznego i wychowawczego na kształtowanie się i poziom aspiracji¹³. A. Janowski definiuje aspiracje jako „w miarę trwałe i względnie silne życzenia jednostki dotyczące właściwości lub stanów, jakimi ma się charakteryzować jej życie w przyszłości, oraz obiektów, jakie w tym życiu będzie chciała uzyskać”¹⁴. Wiedza na temat aspiracji „pozwała na kontrolę i weryfikację założonych celów z faktycznymi życzeniami i celami młodzieży, w rezultacie umożliwia lepsze dostosowanie założeń do istniejących życzeń”¹⁵.

Pojęcie **poziomu aspiracji** zostało wprowadzone do psychologii przez K. Lewina, natomiast sformułował je F. Hoppe, a w badaniach eksperymentalnych, dotyczących wpływu sukcesów i niepowodzeń na wyniki działania zostały wykorzystane przez T. Dembo¹⁶. Poziom aspiracji to:

- z góry spodziewany przez jednostkę wynik jej własnego działania¹⁷;
- wynik akcji lub działalności jednostki, który ona przewiduje, w warunkach gdy ich realizacja ma zaspokajać jej potrzeby lub przybliżyć do istotnego dla jednostki celu¹⁸;
- wyróżniona wartość na skali osiągnięć, która daje człowiekowi satysfakcję¹⁹.

⁹ M. Łoś, *Aspiracje a środowisko*, PWN, Warszawa 1972, s. 12-13.

¹⁰ A. Sokołowska, *Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych*, PWN, Warszawa 1967, s. 14.

¹¹ A. Janowski, *op. cit.*, s. 12.

¹² Por. M. Pacholski, A. Słaboń, *Słownik pojęć socjologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010, s. 243-245.

¹³ K. Palka, *op. cit.*, s. 16.

¹⁴ A. Janowski, *op. cit.*, s. 32.

¹⁵ Tamże, s. 43.

¹⁶ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław 1980, s. 9.

¹⁷ M. Tyszkowa, *Problemy psychicznej odporności dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1972, s. 59.

¹⁸ A. Janowski, *op. cit.*, s. 12.

¹⁹ J. Koziński, *Koncepcje psychologiczne człowieka*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976, s. 232.

W *Słowniku psychologii* odnajdujemy definicję poziomu aspiracji jako zespołu celów i pragnień, do którego dana osoba dąży. W kategoriach operacyjnych jest to pewien standard zaspokajania potrzeb ustalony przez daną osobę, w odniesieniu do niego można mierzyć sukcesy i porażki tej osoby, ale należy odróżniać go od poziomu osiągnięć²⁰. Aspiracja to ambicja, nadzieja na osiągnięcie danego celu w przyszłości, celo ten określa poziom aspiracji²¹.

A. Janowski wyróżnia trzy poziomy aspiracji, które dzieli na psychologiczne (P - służy do porównania go z poziomem wykonania lub poziomem sprawności), socjologiczne (S - traktowany jako określony stan aspiracji, który może być ujęty lub nie ujęty w zbiorcze indeksy) i humanistyczne (C - powinien informować o zależnościach pomiędzy poziomami P i S)²². Z kolei Z. Skorny wyróżnia poziom aspiracji niski, przeciętny i wysoki, posługując się kryterium stopnia trudności zadania, które dana osoba zamierza wykonać²³.

Rodzaje aspiracji mogą dotyczyć różnych sfer. A. Janowski wyróżnia rodzaje aspiracji:

- dotyczące przyszłej nauki, gdy zadajemy sobie pytanie o to, jaką wiedzę chcemy osiąść;
- dotyczące zawodu, miejsca i właściwości pracy;
- dotyczące życia osobistego i rodzinnego, jak ma wyglądać, jakie rzeczy chcemy posiadać, gdzie mieszkać, jak spędzać wolny czas;
- dotyczące sfery moralno-społeczno- ideowej, czyli wartości, jakim człowiek chce się podporządkować, normom, według jakich chce postępować;
- dotyczące prywatnych zainteresowań i zamiłowań²⁴.

Badacze zmiierzając do uchwycenia obrazu aspiracji, podejmowali próbę zdefiniowania uwarunkowań, które mogą je kształtować.

²⁰ A. S. Reber, E. S. Reber, *op. cit.*, s. 565.

²¹ A. M. Dolman, *Słownik psychologii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 50.

²² A. Janowski, *op. cit.*, s. 12-14.

²³ Z. Skorny, *op. cit.*, s. 24.

²⁴ A. Janowski, *op. cit.*, s. 61.

Czynniki kształtujące aspiracje	
Uwarunkowania biopsychiczne (osobowościowe)	<ul style="list-style-type: none"> - potrzeby - motyw - sukcesy, niepowodzenia - samoocena - płeć - zainteresowania - preferowane wartości
Uwarunkowania środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> - środowisko rodzinne (typ i struktura rodziny, posiadanie lub brak rodzeństwa, warunki materialno-bytowe rodziny, wykształcenie rodziców, charakter pracy rodziców, aspiracje rodziców) - środowisko lokalne (typ środowiska: wiejskie, miejskie oraz tradycje, wzorce edukacyjne i zawodowe środowiska lokalnego)
Uwarunkowania szkolne	<ul style="list-style-type: none"> - praca dydaktyczno-wychowawcza nauczycieli (stosowane metody pracy) - hierarchia wartości proponowana przez nauczycieli i wychowawców - organizacja szkolnictwa (sieć szkolna) - wielkość i wyposażenie szkoły - osiągnięcia szkolne - grupa rówieśnicza (klasa szkolna) - prowadzenie zajęć pozalekcyjnych - zapoznanie z rynkiem pracy
Uwarunkowania społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - postrzeganie przez młodzież zachodzących zmian społeczno-ekonomicznych - odczuwanie zjawiska bezrobocia - dostrzeganie nowych potrzeb rynku pracy związanych z wejściem do UE

Źródło: K. Palka, *op. cit.*, s. 32.

Aspiracje młodzieży wiejskiej – wyniki badań grudziądzkich

Dane do analizy aspiracji młodzieży pochodzącej z terenów wiejskich zostały wyselekcjonowane ze wszystkich danych uzyskanych w szkołach z interesującego badaczy obszaru. Kluczową kwestią poniższej analizy jest rozpoznanie, czy i jakie aspiracje edukacyjne deklaruje młodzież wiejska.

W liceach ogólnokształcących uczy się 249 osób ze wsi, natomiast w technikach 231 (dane na podstawie „surowego” materiału badawczego, który po wstępnej selekcji poddano dalszej analizie naukowej). Większość badanych to dziewczęta (57,5%, pozostałe 42,5% chłopcy). W liceach ogólnokształcących uczy się więcej dziewcząt niż chłopców, natomiast w technikach przeważają chłopcy. Jest to związane z profilami kształcenia techników, które często oferują wykształcenie w zawodach uznawanych za typowo męskie (budownictwo, mechanika pojazdowa itp.).

Rozkład płci w danym typie szkoły

	Licea ogólnokształcące	Technika	RAZEM
Kobiety	65,2%	34,8%	100,0%
Mężczyźni	33,8%	66,2%	100,0%

Źródło: badania własne

Okazuje się, że spośród przebadanej młodzieży wiejskiej 327 osób (68,1%) deklaruje zamiar kontynuacji nauki po uzyskaniu świadectwa dojrzałości. Aż 90% uczniów uczęszczających do liceów ogólnokształcących zamierza podjąć studia wyższe, 9,2% jeszcze nie wie, czy się na to zdecyduje. Niecały procent osób zdecydowanie wyklucza taką możliwość. Natomiast w technikach aż 42% uczniów jest niezdecydowanych, 13,4% nie zamierza podjąć studiów. Odsetek osób kończących szkołę o profilu technicznym, a chcących kształcić się na studiach wyższych nie rokuje zbyt optymistycznie, zwłaszcza w świetle zapotrzebowania rynku pracy na absolwentów uczelni technicznych i kampanii zachęcających do ich wybierania.

Typ szkoły a zamiar podjęcia studiów - uczniowie ze wsi

	tak	nie	nie wiem	RAZEM
Licea ogólnokształcące	90,0%	0,8%	9,2%	100,0%
Technika	44,6%	13,4%	42,0%	100,0%

Źródło: Badania własne

Rozpatrując zamiary dziewcząt i chłopców zamieszkałych na wsi, stwierdzamy, że 77,9% dziewcząt chce podjąć studia, zdecydowanie mniej chłopców (nieco ponad połowa) ma również taki zamiar. Co piąty uczeń nie zamierza podjąć dalszej nauki, a 1/3 waha się. Zaledwie ponad 2% dziewcząt zdecydowanie nie chce kontynuować nauki, 1/5 nie podjęła jeszcze decyzji w tej sprawie.

Płeć a zamiar podjęcia dalszej nauki - młodzież wiejska

	tak	nie	nie wiem	RAZEM
Kobiety	77,9%	2,2%	19,9%	100,0%
Mężczyźni	54,9%	13,2%	31,9%	100,0%

Źródło: Badania własne

Takie wybory mogą być powiązane nie tylko z chęcią (lub jej brakiem) dalszego doskonalenia się czy sytuacją materialną rodziny, ale również z profilem klasy, do której dany uczeń/uczennica uczęszcza. Technika, w których przeprowadzane było badanie prowadzą klasy przygotowujące (np. do zawodu technika fryzjerstwa), ich absolwenci decydują się na podjęcie pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły. Natomiast absolwenci liceów ogólnokształcących po maturze muszą podjąć dalszą naukę, by uzyskać zawód. Należy uwzględnić również fakt, że część osób pozostanie na wsi i podejmie pracę w gospodarstwie rolnym rodziców, bądź własnym.

Spośród uczniów deklarujących chęć podjęcia dalszej nauki ponad połowa (54,4%) zamierza studiować w trybie stacjonarnym. Prawie 50% uczniów już teraz zakłada, że chciałaby kontynuować naukę po studiach I stopnia, na poziomie uzupełniających studiów magisterskich.

Okazuje się, że młodzież ze wsi wskazując kierunki, które chciałaby studiować najczęściej (23,9% wskazań) wybiera kierunki z grupy kierunków technicznych i informatycznych. Należą do niej m.in. budownictwo, architektura, elektronika i komunikacja, informatyka (różne specjalności), mechanika i budowa maszyn, mechatronika, teleinformatyka, transport.

Kolejną grupą, niemniej popularną wśród młodzieży, jest grupa kierunków związanych z naukami społecznymi (pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, praca socjalna, psychologia, socjologia, stosunki międzynarodowe). Dużym zainteresowaniem cieszą się także nauki medyczne (farmacja, fizjoterapia, higiena dentystyczna, kierunek lekarski, kierunek lekarsko-dentystyczny, ratownictwo medyczne).

Zbliżoną do siebie liczbą wskazań obserwujemy przy kierunkach ekonomicznych, biologicznych i przyrodniczych, a także prawno-administracyjnych. Zdecydowanie najmniejsza jest zamiłowanie badanych do kierunków artystycznych.

Nr	Grupa kierunków	% wskazań
1.	Kierunki ekonomiczne	10,0
2.	Kierunki medyczne	14,1
3.	Kierunki humanistyczne	6,3
4.	Kierunki społeczne	16,3
5.	Kierunki prawa i administracji	8,8
6.	Kierunki biologiczne i przyrodnicze	9,0
7.	Kierunki ścisłe	2,4
8.	Kierunki techniczne i informatyka	23,9
9.	Kierunki wychowania fizycznego	3,1
10.	Kierunki „mundurowe”	3,3
11.	Kierunki artystyczne	2,9
	Razem	100%

Źródło: badania własne. W tabeli znajduje się 11 grup kierunków studiów opracowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, lista dostępna jest na stronie: www.mnisw.gov.pl.

Analizując preferencje uczniów liceów ogólnokształcących i techników (młodzieży wiejskiej), można stwierdzić, że niektóre wskazania grup kierunków znacznie się od siebie różnią. Zrozumiałą jest fakt, że uczniowie techników wybierają znacznie częściej kierunki z grup kierunków technicznych i informatycznych niż ich rówieśnicy z liceów, którzy preferują kierunki społeczne, ale w poniższym zestawieniu widać wręcz miażdżącą ich przewagę. Jednak, co ciekawe, aż 16,5% respondentów z techników wybiera kierunki ekonomiczne, a także kierunki biologiczne i przyrodnicze oraz „mundurowe” (wojsko, policja).

Grupa kierunków	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	RAZEM
Licea - odsetek	7,7	17,4	7,2	20,1	9,1	8,0	2,8	18,2	3,6	2,5	3,6	100%
Technika - odsetek	16,5	4,7	3,9	5,5	7,9	11,8	1,6	40,2	1,6	5,5	0,8	100%

Źródło: badania własne

Z uzyskanych danych wynika, że preferencje dotyczące wskazań grup kierunków różnią się w populacji dziewcząt i chłopców. Chłopcy zdecydowanie wybierają kierunki techniczne i informatyczne (ponad 45%), ale interesujący jest fakt, że częściej również wybierają kierunki artystyczne (6,3% stanowią wskazania chłopców, zaledwie 1,2% dziewcząt). Dziewczęta natomiast wskazują częściej

na kierunki związane z naukami społecznymi (22,7%), medycznymi (18,2%), czy humanistycznymi (8,5%). Ta sama liczba wskazań dotyczyła kierunków prawno-administracyjnych (8,8%).

Najpopularniejszymi miastami, w których uczniowie chcieliby podjąć studia są: Gdańsk, Bydgoszcz i Toruń. Jest to zrozumiałe ze względu na położenie miast oraz funkcjonowanie w nich renomowanych ośrodków akademickich z wieloletnimi tradycjami.

Gdańsk	Bydgoszcz	Toruń	Poznań	Grudziądz	Olsztyn lub Warszawa	Inne miasta
18,7%	12,0%	10,7%	3,0%	2,9%	1,8%	50,8%

Źródło: badania własne

Najczęściej wskazywanymi uczelniami, w których respondenci chcieliby podjąć naukę są: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (32, 5% wskazań), Politechnika Gdańska (20,3%), Uniwersytet Gdański (17,3%), Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (10, 7%), a także Uniwersytet Techniczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy (7,4%) i Gdański Uniwersytet Medyczny (6,6%). Wskazania te pokazują, że młodzież najczęściej wybiera uczelnie, które oferują nie tylko gamę kierunków studiów, ale również mogą pochwalić się wieloletnimi tradycjami, a studiowanie w nich jest (a bynajmniej dawniej było) oznaką prestiżu i wyróżnieniem.. Wyniki te wskazują również na popularność politechniki, która skupia w swych progach studentów o zainteresowaniach technicznych i zdolnościach w uczeniu się przedmiotów ścisłych.

53 osoby ze wsi deklarują, że posiadają osiągnięcia dodatkowe (sukcesy sportowe, nagrody uzyskane w olimpiadach przedmiotowych), to zaledwie 11% młodzieży zamieszkującej wieś, w tej liczbie zawiera się 30 dziewcząt. Natomiast spośród osób mających osiągnięcia prawie 80% deklaruje podjęcie studiów, ale prawie 19%, czyli niemal 1/5 deklaruje, że nie ma takich planów. Co ciekawe, nie ma istotnych różnic w posiadaniu dodatkowych osiągnięć przez młodzież ze wsi i z miasta z badanego obszaru. Miasto rozumiemy tu zarówno jako małe i średnie miasteczka (1 tys. do 10 tys. i 10 tys.-50 tys. mieszkańców) oraz duże miasto (powyżej 50 tys. mieszkańców - w tym wypadku Grudziądz).

Posiadanie osiągnięć dodatkowych

	Uczniowie ze wsi	Pozostali badani	
Osiągnięcia	22,6%	77,4%	100,0%
Brak osiągnięć	24,0%	76,0%	100,0%

Źródło: badania własne

Osoby, które posiadają dodatkowe osiągnięcia wybierają studia wyższe na kierunkach technicznych i informatycznych (prawie 24%). Ponad 16% wybiera kierunki z grupy kierunków społecznych. Popularne są również nauki medyczne i ekonomiczne. Możemy tu zaobserwować różnicę w porównaniu do całej badanej populacji. Najwięcej z uczniów (ponad 28%), którzy mogą pochwalić się dodatkowymi osiągnięciami wybiera kierunki wychowania fizycznego (wychowanie fizyczne, turystyka i rekreacja). Może to wynikać z faktu, że dodatkowe osiągnięcia to głównie osiągnięcia sportowe, część osób chce dalej rozwijać się w tej dziedzinie i wybiera kierunek studiów zgodny z zainteresowaniami, zdolnościami, czy uzyskanym już dorobkiem w postaci wyników sportowych, nagród itp.

Uczniowie zapytani o to, jakie czynniki biorą pod uwagę wybierając uczelnię i miasto ewentualnych studiów wskazują głównie na ofertę kierunków danej uczelni (ponad 25% respondentów), także na koszt studiów (czesne, koszt mieszkania, dojazdów). Kolejnym ważnym czynnikiem jest prestiż uczelni (prawie 16%). Istotny aspekt to odległość ośrodka akademickiego od domu rodzinnego (12,6%). Kolejne pozycje zajęły czynniki mające mniejszy wpływ na wybory przyszłych studentów: wielkość miasta, w którym znajduje się uczelnia, możliwości korzystania z „życia studenckiego” oraz preferencje i wybory znajomych i członków rodziny.

Analizując odpowiedzi dotyczące np. znajomości języków obcych, wyłania się wniosek, że prawie 60% wszystkich badanych (2016 osób, bez względu na miejsce zamieszkania) deklaruje dobrą znajomość języków obcych. Z tej liczby ponad 24% stanowią uczniowie ze wsi. Jednak zaledwie 39% uczniów ze wsi ma poczucie sprawstwa. Zważywszy na konieczność usamodzielniania się, podejmowania własnych decyzji i odpowiadania za nie, są to dane niestety niepokojące.

Podsumowanie

Analiza wyników badań ukazuje, że studia wyższe wśród młodzieży wiejskiej nie są jeszcze zjawiskiem powszechnym. Na studia wybiera się niespełna 70% respondentów pochodzących z terenów wiejskich, natomiast młodzież z miasteczek i większych miast zamierza podjąć dalszą naukę ponad 80% deklaracji.

Ilość mieszkańców	Do 1 tys.	1 tys.-10 tys.	10 tys.-50 tys.	Powyżej 50 tys.	RAZEM
TAK	68,13%	75,92%	81,12%	80,57%	76,99%
NIE	6,88%	5,35%	6,64%	5,07%	5,77%
NIE WIEM	25,00%	18,73%	12,24%	14,36%	17,25%
RAZEM	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: badania własne

Kontynuować naukę w większości ponad 90% planują uczniowie liceów, natomiast niespełna połowa młodzieży z techników ma takie plany-tu tendencje wśród młodzieży wiejskiej i miejskiej są podobne. Nie ma również różnicy pomiędzy płcią a zamiarem podjęcia studiów - w obu przypadkach na dalszą edukację w większej liczbie planują dziewczęta niż chłopcy.

Zarówno młodzież wiejska, jak i mieszkająca w miastach, wybierając kierunki kształcenia, częściej wskazuje na kierunki „tradycyjne”, dominujące w rankingach, dające poczucie, że ich ukończenie zapewni stabilną pracę. Młodzi ludzie nie eksperymentują, nie poddają się chwilowym tendencjom i modzie na nowe kierunki studiów. O wyborze danej grupy kierunków kształcenia decyduje również typ szkoły (liceum czy technikum) i ich profile, sposób i rodzaj przekazywanej wiedzy, kształtowane umiejętności i kompetencje.

Wybory młodzieży wiejskiej nie różnią się także od wyborów wszystkich respondentów biorących udział w badaniu, pod względem wskazania uczelni i miasta ewentualnych studiów. Dominują tu Toruń, Gdańsk i Bydgoszcz z ofertą kierunków uniwersytetów: Gdańskiego, Mikołaja Kopernika, czy Kazimierza Wielkiego, a także Politechniki Gdańskiej. Uczniowie, niezależnie od miejsca zamieszkania, wybierają w większości stacjonarny tryb studiów na uczelniach publicznych, które cieszą się nie tylko bogatą ofertą dydaktyczną, ale również renomą połączoną z wieloletnią tradycją.

Młodzież wiejska wskazuje, podobnie jak rówieśnicy mieszkający w mieście, czynniki decydujące o wyborze miasta i kierunku studiów. Za najważniejsze determinanty uznaje ofertę kierunków studiów, koszt studiowania i prestiż uczelni. Prawie połowa badanych zamieszkujących tereny wiejskie deklaruje chęć kontynuowania nauki na poziomie uzupełniających studiów magisterskich, podobnie deklarowali wszyscy badani (ponad 50%). Należy jednak pamiętać, że część uczniów zamieszkałych obecnie na wsi, wiąże z nią swe przyszłe losy, wiele osób przejmuje gospodarstwa rolne od rodziców, bądź pomaga i będzie im pomagać. Takie osoby często świadomie rezygnują z podjęcia nauki na poziomie akademickim, nie widząc potrzeby zdobywania wykształcenia wyższego do pracy na roli, nie kreują swych aspiracji edukacyjnych.

W ostatnich latach toczy się głośna dyskusja dotycząca sytuacji polskiej wsi i jej mieszkańców oraz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci wiejskich.. Przeobrażenia na wsi mogą stać się bolesne dla osób ją zamieszkujących, zwłaszcza tych utrzymujących się z rolnictwa. Zmienia się struktura zawodowa ludności na wsiach, co jest związane z małą opłacalnością produkcji rolnej i poszukiwaniem przez osoby ze wsi zatrudnienia w innych sektorach gospodarki. Docenia się wartość wykształcenia, a co z tym związane, wzrastają aspiracje edukacyjne dzieci i młodzieży, także z terenów wiejskich. Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje działania na rzecz rozwoju edukacji na wsi i obszarach wiejskich, które, według założeń, mają polegać na wspieraniu rozwoju edukacyjnego najmłodszych dzieci, a także eliminowaniu barier utrudniających uczniom przechodzenie na wyższe poziomy edukacji. Dąży się również do optymalnego wykorzystania i wzmocnienia istniejącego potencjału szkoły i środowiska

lokalnego oraz poprawy dostępu do infrastruktury edukacyjnej, społecznej, teleinformatycznej i kulturalnej. Ministerstwo kładzie również nacisk na upowszechnianie kształcenia ustawicznego, a także podejmuje starania mające na celu umożliwianie mieszkańcom terenów wiejskich dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych²⁵.

Czas pokaże, czy założenia te uda się wprowadzić w życie, tak, aby przynosiły wymierne efekty w postaci wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z terenów wiejskich, a także wzrostu ich aspiracji edukacyjnych, zawodowych i życiowych.

²⁵ *Strategia Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2007-2013*, MEN, Warszawa 2006, s. 13.